
SOCIALPÆDAGOGISKE PERSPEKTIVER PÅ ARBEJDET MED EN OVERSET BORGERGRUPPE

Anthon Sand Jørgensen (UCN)
Hanne Meyer-Johansen (KP),
Gitte Lyng Rasmussen (KP)

DISPOSITION FOR OPLÆGGET

- Om forskningsprojektet ”Hverdagslivets sociale relationer og fællesskaber”
    - Formål og forskningsspørgsmål
    - det empiriske grundlag
    - Analysestrategi
    - Ethiske overvejelser
  - Baggrund om aldring og aldring og udviklingshandicap – hvad ved vi?
  - Empiriske nedslag
  - Teoretiske refleksioner
  - Afrunding
-

KORT PRÆSENTATION AF FORSKNINGSPROJEKTET

- Kvalitativt studie finansieret af Fonden EGV
  - Samarbejde mellem RUC, VIA og KP
  - Fokus på ældre i alderen 55+år, der bor på bosteder, plejehjem mv.
  - Forskningsprojektets formål: At undersøge hverdagslivets sociale relationer og fællesskaber i blandt ældre med udviklingshandicap
-

BAGGRUND: HVAD VED VI OM ÆLDRE MED UDVIKLINGSHANDICAP?

- Ældre med udviklingshandicap er en forholdsvis ny, men voksende befolkningsgruppe (Araten-Bergman & Bigby, 2024). Bare for få artier siden var den gennemsnitlige levetid meget kortere end I dag (McCallion et. Al., 2021)
  - Siden 1980'erne har der været forskningsmæssigt været argumenteret for behov om viden om denne ældregruppe (Bigby, 2021).
  - Internationalt er der tale om et voksende forskningsfelt (Bigby, 2021). I Danmark er det meget sparsomt med viden på området.
-

HVORFOR ER DET VIGTIGT AT SKABE FORSKNINGSVIDEN OM DENNE GRUPPE ÆLDRE?

- Andelen af ældre på botilbud stiger. Ca. 11 % af alle der bor på botilbud er over 65år. (KL, 2024)
  - I perioden 2018-2022 er antallet af ældre på bosteder steget med 10 % (KL, 2024)
  - Langt de fleste ældre bliver boende på botilbud frem til deres død (KL, 2024)
  - Nordisk forskning viser at kategorien udviklingshandicap ofte overskygger focus på aldring (Alftberg et. al, 2021)
  - Med alderen kan der ske forandringer i hjælpe og støtte behov – der kalder på viden (Bigby, 2010)
  - På den ene side har ældre med udviklingshandicap mange af de samme behov som andre ældre, på den anden side har ældre på grund af de uligheder i livsvilkår som de har oplevet igennem livet også nogle andre behov – som ikke kan dækkes med den selvsamme service som andre får. Dette er der behov for viden om.
-

"ET UFORDELAGTIGT UDGANGSPUNKT FOR AT BLIVE ÆLDRE"

- Personer med udviklingshandicap der bliver ældre oplever forskellige typer af udfordringer som følge af de udfordringer og vilkår, der er fulgt med at have et udviklingshandicap igennem livet
  - Uligheder mht. begrænsede socialt netværk, dårligere sundhed, begrænsede valgmuligheder,
  - Der er tale om et ufordelagtigt udgangspunkt for at blive ældre og ulighederne kan forværre den sociale, sundhedsmæssige og økonomiske ulighed i alderdommen (Bigby, 2004; Smith et. Al., 2024)
  - Der er på denne baggrund tale om en sårbar gruppe ældre - der er i risiko for at opleve (øget) ulighed i alderdommen
  - Der er forskel mellem at aldres med et (intellektuelt) handicap og aldres og få et handicap (Aubrecht et. al., 2020) (aging into and aging with).
-

FORSKNINGSSPØRGSMÅLENE - SÆTTER FOKUS PÅ DET LEVEDE HVERDAGSLIV

- Hvilke sociale relationer og fællesskaber har ældre borgere med udviklingshandicap i alderen 55år+ i deres hverdagsliv og hvordan opleves disse – set fra de ældres eget perspektiv?
  - Hvilken betydning har de professionelle medarbejdere for de ældres muligheder for deltagelse i sociale relationer og fællesskaber i hverdagen? Hvordan betragter de professionelle deres egen rolle i forhold hertil og hvilke muligheder og barrierer oplever de i forhold til at fastholde og udvikle de ældres sociale relationer og fællesskaber?
-

PROJEKTETS EMPIRISKE METODER

- **Borgerperspektiv:** Opleve de ældres hverdagsliv og lade dem vise os deres fællesskaber og relationer
  - **Etnografisk hverdagsstudie:** At følge de ældre der hvor de lever deres liv (bosted, dagbeskæftigelse, fritid mv.)
  - **Feltvandring, deltagende observationer**
  - At følge giver mulighed for at få indsigt i det (komplekse) net af sociale relationer mennesker indgår i til hverdag og hvilke relationer, grupperinger og hierarkier mennesket indgår i (Kusenbach, 2003)
  - **Fokus på leveforhold og livsbetingelser** i udvælgelsen af deltagere (ikke funktionsnedsættelsen). Et spørgsmål om diversitet i deltagergruppe
  - **Fokusgruppeinterview:** Med pædagoger fra de deltagende ældres botilbud eller beskæftigelsestilbud.
-

OVERSIGT OVER DELTAGERE

10 deltagere
i alderen 56-76år.

Bosat på Sjælland og i
Jylland

5 mænd og 5 kvinder

Bolig: 9/10 bor i § 105
tilbud med § 85 støtte
– 1 bor på plejehjem

Beskæftigelse:
2 har beskæftigelse på
internt dagtilbud,
4 har eksternt dagtilbud,
4 er pensionister

Familie:
2 har forældre og
bedsteforældre.
9 har søskende relationer,
1 har ikke familie.

PROJEKTETS EMPIRI- PRODUKTION I RELATION TIL DE ÆLDRE MED UDVIKLINGSHANDI CAP

35 dages etnografisk
feltarbejde

Samlet 172 timers følgen

PROJEKTETS EMPIRI- PRODUKTION I RELATION TIL DE PROFESSIONELLE

6 fokusgruppeinterview og 2 enkeltinterview med professionelle fra de ældres bosteder og beskæftigelsestilbud

Samlet 15 professionelle fra 5 bosteder og 9 timer og 13 minutters interview

---

ETISKE OVERVEJELSER

- Forskningsprojektets tematik: Sociale relationer for ældre med udviklingshandicap
  - Informeret samtykke og anonymitet
  - Nødvendigt at foretage etiske beslutninger i uforudsete situationer – dilemmaer kan opstå, som man er uforberedt på
  - Hvordan kommer man ordentlig (både etisk og grundigt/dybt nok) ind og ud af feltet?
-

EXIT FRA FELTET

- Repræsentation
- Publikation
- Anonymitet

ANALYSESTRATEGI

- Induktiv analysestrategi = vi uddrager tematikker og mønstre på baggrund af det empiriske materiale (Bundgaard & Mogensen, 2018, Braun & Clarke, 2006).
  - Systematisk søgning af tematikker og mønstre, der går på tværs af det empiriske materiale hos hver enkelt informant – og på tværs eller imellem informanter.
  - Forsøger at undgå inddragelse kun af de empiriske eksempler, der bekræfter vores forforståelse.
  - Vi har også øje for ”det enestående” / særlige og enkeltstående eksempler der påkalder sig opmærksomhed
-

DEN HVERDAGSLIVSTEORETISKE TILGANG

- Inspireret af kultursociologen Birte Bech-Jørgensens tilgang (1939-2019)
- Hverdagslivet er det liv der leves hver dag – og det er det daglige liv i sin helhed (Bech-Jørgensen, 2001)
- Hverdagslivets betingelser (individuelle, mellemmenneskelige og samfundsskabte betingelser)
- Hverdagslivstilgangen tager afsæt i folks håndteringer af betingelser i deres hverdagsliv og er derfor en tilgang hvor der anlægges et ”bottom up” perspektiv.

SOCIALPÆDAGOGERS BETYDNING FOR DE ÆLDRES HVERDAGSLIV

- Pædagoger kan både betragtes som en mellemmenneskelig betingelse men også en samfundsskabt betingelse i og med at pædagoger er ansat til på velfærdsstatens vegne at realisere de politiske mål og visioner.
- Den måde pædagogen håndterer betingelser i arbejdet på, påvirker mere eller mindre mærkbart andre menneskers hverdagsliv (Bech-Jørgensen, 2003)
- Der er betingelser i borgernes hverdagsliv som pædagoger har indflydelse på og kan ændre og så er der samfundsskabte betingelser som pædagoger ikke umiddelbart kan ændre.

ANALYTISKE TEMAER PÅ TVÆRS AF MATERIALET

- **Sociale aktiviteter/ passivitet (ventetid)**
    - **Arbejde / uden arbejde**
  - Erindringer om venskaber og netværk, aktiviteter og begivenheder
  - **Muligheder og barrierer i forhold til at opretholde kontakt**
  - Mobilitet og manglende mobilitet
  - Tab (forstået som tab af relationer, men også funktioner og identitet)
  - Relationer med de andre beboere og andre med udviklingshandicap
  - **Personalets betydning (for den enkelte ældre, men også for det sociale liv)**
-

Socialpædagogikkens og socialpædagogens rolle
og opgaver i forhold til ældre med
udviklingshandicap og denne medborgergruppes
muligheder og barrierer for sociale relationer og
fællesskabelse

BENT OG BILEN

“DET ER SÅ BARNAGTIGT”!!!

BLOMSTERPLUKNING

A photograph of a field of pink daisies with yellow centers. The flowers are in various stages of bloom, and the background is a soft, out-of-focus green, suggesting a grassy field. The text 'BLOMSTERPLUKNING' is overlaid in white, bold, sans-serif capital letters.

**“EJ...VIL DU LADE
VÆRE MED DET !!!!!”**

FORHOLDER I JER
SOM
PROFESSIONELLE
TIL ALDRING?

OM BETYDNINGEN AF AT BO PÅ BOSTED ELLER DERHJEMME?

OM DISTANCE SOM ET PÆDAGOGISK PRINCIP – OG NÆRHED SOM ET CENTRALT BEHOV

FORELØBIGE FUND OG POINTER:

- De institutionelle betingelser og omgivelser sætter scenen for de ældres muligheder for skabelse af et meningsfuldt hverdagsliv med sociale relationer og fællesskaber
- Pædagogernes kendskab til de ældres individuelle og personlige præferencer, interesser og livshistorie kan gøre en afgørende forskel for de ældres livskvalitet
- De professionelle pædagoger spiller en afgørende rolle i de ældres liv, både som dem, der kan understøtte relationsdannelsen mellem beboerne, men også som dem, der *selv* udgør en væsentlig del af beboernes sociale netværk - idet netværket typisk reduceres med alderen.
- Pædagogerne udgør nogle betydningsfulde sociale betingelser for beboernes hverdagsliv, hvilke de udøver med stor variation og indenfor nogle rammebetingelser, som de også *selv* er underlagt – men pædagogerne skaber også begrænsende betingelser for de ældre, som de *selv* er medskabere af!
- Det sociale udgør et overset element i det pædagogiske arbejde og de forvaltningsmæssige prioriteringer!

SPØRGSMÅL TIL SALEN (GITTE)

- **Hvad kalder oplæggets pointer på i forhold til socialpædagogikkens og socialpædagogens opgave, ansvar og forandringspotentiale?**

DANSK FORENING FOR SOCIALPÆDAGOGIK

FØLG OS PÅ:

socialpaedagogik.dk

Linked Dansk Forening for Socialpædagogik

